

THẢO LUẬN - MỘT HÌNH THỨC DẠY HỌC CẦN ĐƯỢC TĂNG CƯỜNG CHO CÁC MÔN KHOA HỌC MÁC-LÊNIN VÀ TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH

Phạm Văn Kim
Bộ môn Mác - Lênin

Theo quy định chung của Bộ Giáo dục và Đào tạo thì trong mỗi phần, mỗi chương trong các bài giảng của các môn khoa học Mác-Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh đều có những quy định về các giờ thảo luận (Sêmina). Tuy nhiên, trong những năm vừa qua, không phải ai trong chúng ta cũng thực sự chú ý đúng mức tới vấn đề này. Trong phạm vi một bài nghiên cứu khoa học nhỏ, chúng tôi muốn đề cập đến việc tăng cường các giờ thảo luận trên lớp cho sinh viên, chúng tôi xem đây như một nội dung trong việc đổi mới phương pháp dạy và học các môn khoa học Mác-Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh.

Thảo luận là một hình thức dạy và học tích cực thông qua việc trao đổi một cách tự giác giữa giáo viên và sinh viên về một vấn đề đã được chuẩn bị trước về lý luận và thực tiễn.

1. Yêu cầu của một buổi thảo luận

Giáo viên nhắc lại chủ đề đã cho trước, nêu các dàn ý thảo luận và đặt vấn đề thảo luận. Giáo viên có thể đặt các câu hỏi, nhưng không nên đưa ra các câu hỏi ở dạng “*nêu*”, “*trình bày*” mà nên hướng câu hỏi ở dạng phân tích, tiếp cận vấn đề hoặc theo hướng gợi mở. Trong buổi thảo luận cần có những “*điểm nhấn*” mà chúng tôi đây là điểm cốt lõi của buổi thảo luận để làm bật nên ý nghĩa lý luận và thực tiễn của chủ đề thảo luận, bởi nó chính là phần làm cho sinh viên thấy được tầm quan trọng của vấn đề.

Ví dụ, ở chương 6-môn Kinh tế- Chính trị, giáo viên có thể cho trước chủ đề thảo luận: “*Chúng minh rằng tất cả giai cấp tư sản trong XHTB đều tham gia vào việc phân chia lượng giá trị thặng dư do người công nhân làm thuê tạo ra*”

Trong chủ đề trên có một vài “*điểm nhấn*” mà giáo viên nên hướng ngay từ đầu của buổi thảo luận như : *Việc bình quân hoá tỷ suất lợi nhuận với việc phân chia GTTD liên quan với nhau như thế nào? Trong xã hội tư bản ngoài nhà TB công nghiệp thì còn những nhà TB nào phân chia GTTD? Nếu gạt bỏ tính chất TB, khi nghiên cứu vấn đề này có ý nghĩa như thế nào trong nền kinh tế thị trường định hướng XHCN ở nước ta?*

Trong quá trình hướng dẫn thảo luận có thể xuất hiện những tình huống nảy sinh, nếu chúng ta xử lý không kịp thời sẽ làm giảm tác dụng của buổi thảo luận trong trường hợp sinh viên phát biểu quá chung chung hay lạc đề giáo viên cần chỉnh ngay bằng một câu hỏi chính diện vào chủ đề của buổi thảo luận. Còn nếu thấy cần thiết mở rộng vấn đề để sinh viên hình dung được mối liên hệ giữa đề tài đang thảo luận với các đề tài đang thảo luận khác thì nên để sinh viên tiếp tục phát biểu. Tuy nhiên, chúng ta không nên mất nhiều thời gian vào việc này vì đây chỉ là biện pháp “*gỡ bí*” cho sinh viên và cải thiện không khí buổi thảo luận. Ngay sau đó, giáo viên tóm tắt ý kiến vừa được sinh viên phát biểu để trở lại với đề tài chính.

Thảo luận khác với giảng bài, giáo viên nên tôn trọng ý kiến phát biểu của sinh viên và hướng cho sinh viên tự kết luận vấn đề. Đồng thời giáo viên nhấn mạnh và biểu dương những vấn đề những ý kiến phát biểu sâu sắc cũng như chỉ ra cho sinh viên những ý kiến phát biểu còn lệch lạc. Thực tế cho thấy, qua những buổi thảo luận cơ sinh viên khi phát biểu chỉ nêu được những nguyên lý chung, có sinh viên lại chỉ nêu được những sự kiện, những hiện tượng xảy ra trong thực tế. Do đó, trong phần tổng kết, giáo viên nên chỉ ra được thể mạnh và điểm yếu của hai ý kiến này. Đồng thời, xâu chuỗi, hệ thống lại vấn đề trên cơ sở “*tư liệu*” do sinh viên phát biểu.

Việc làm này, làm cho sinh viên thấy được phần đóng góp của mình vào buổi thảo luận và sẽ là tiền đề để họ tiếp tục suy nghĩ cho những buổi thảo luận sau. Cuối phần tổng kết, những lời nhận xét tốt đẹp của giáo viên đối với những ý kiến phát biểu sâu sắc

của sinh viên cũng có tác dụng rất tốt trong việc khuyến khích sinh viên học tập, và độc lập suy nghĩ.

Nếu trường hợp buổi thảo luận mà sinh viên tự điều khiển lớp thì giáo viên cũng nên ghi chép lại nội dung, câu hỏi và cũng có thể ngắt lời để định hướng trong buổi thảo luận, sau đó cuối mỗi buổi thảo luận giáo viên tổng kết, đánh giá.

Trên thực tế, có những lớp quá đông sinh viên, không phải sinh viên nào cũng có cơ hội để nêu thắc mắc hoặc đề xuất vấn đề, khi không có điều kiện thảo luận nhóm hoặc chia lớp nhỏ, giáo viên có thể khuyến khích sinh viên chuyển các câu hỏi phát sinh bằng phiếu, để lớp cùng thảo luận. Tuy nhiên, có một số sinh viên do “ngại” tranh luận nên không dám đề xuất các câu hỏi hoặc đưa ra các phương án, song ở cuối mỗi giờ thảo luận mới “cuồng cuồng” vì nhận thấy rằng điều mình muốn trong giờ thảo luận chưa có!? Qua một số năm giảng dạy, chúng tôi nhận thấy, ở một số lớp vào cuối mỗi giờ thảo luận sinh viên mới “tận dụng thời gian” để “hỏi”, tránh điều đó- giáo viên phải sử dụng các thủ pháp sư phạm để điều chỉnh ngay từ đầu giờ thảo luận (như gợi mở, dẫn dắt...).

2. Sự chuẩn bị của giáo viên

Trong bất kỳ buổi thảo luận nào giáo viên cũng cần phải thực hiện một số nhiệm vụ như sau:

- Chuẩn bị hệ thống các luận cứ để chứng minh những luận điểm trong khi thảo luận
- Xác định nhiệm vụ cốt lõi của buổi thảo luận
- Chuẩn bị hình thức thảo luận cho phù hợp nhất
- Lập các kế hoạch cho buổi thảo luận

Cùng với việc xác định các nhiệm vụ thì việc lựa chọn các hình thức thảo luận cũng rất quan trọng, đặc biệt đối với những lớp học có đông sinh viên tham gia- điều này quyết định rất lớn tới sự thành công của giờ thảo luận. Cùng với việc xác định nhiệm vụ thì việc lựa chọn hình thức thảo luận là yếu tố góp phần không nhỏ vào thành công của giờ thảo luận.

3. Một vài biện pháp để sinh viên tích cực phát biểu trong giờ thảo luận.

Để sinh viên tích cực phát biểu cần phải đảm bảo hai yêu tố: thứ nhất, sự chuẩn bị chu đáo về mọi mặt của giáo viên và sinh viên; thứ hai, khả năng dẫn dắt khéo léo của giáo viên. Tuy nhiên, trong thực tế có những buổi thảo luận: sinh viên cứ thay nhau phát biểu, nhưng chỉ là nhắc lại kiến thức trong giáo trình, hoặc một số sinh viên phát biểu, còn đa số sinh viên đóng vai trò là thính giả, hoặc nếu được hỏi thì xin khất hoặc trả lời qua loa.

Để khắc phục hiện trên giáo viên có thể sử dụng biện pháp như sau:

Thứ nhất, sử dụng biện pháp quy nạp dần bằng cách đặt các câu hỏi nhỏ. Với cách này sinh viên vừa dễ phát biểu, vừa mạnh dạn, tin tưởng vào ý kiến phát biểu của mình.

Thứ hai, chia lớp thành nhiều nhóm nhỏ, một nhóm trình bày ý kiến, một nhóm đóng vai trò phản biện. Với cách này giáo viên chỉ nên can thiệp ở mức độ nhất định...

Ngoài ra chúng ta còn nhiều cách khác để nâng cao tính tích cực của sinh viên như: mời chuyên gia cùng tọa đàm, cộng điểm cho những sinh viên tích cực phát biểu, viết thu hoạch sau buổi thảo luận, kiểm tra sĩ số lớp v.v...

Trên đây mới chỉ là những suy nghĩ bước đầu được đúc kết từ các giờ thảo luận trên lớp, sau những năm giảng dạy, để giờ thảo luận đạt được những kết quả như mong muốn cần phải được nghiên cứu và được sự đóng góp của nhiều người.

Tài liệu tham khảo

Góp phần nâng cao chất lượng giảng dạy các môn khoa học Mác-lênin. NXB Chính trị Quốc gia, Hn 2002

Giáo trình Kinh tế Chính trị, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 2001.